

Штросмајеру и у коме позива Хрвате (пре свега оне из народне странке) да се укључе у борбу за југословенску ствар, заједничку државу. Ту Гарашанин истиче да Београд и Загреб стаје на челу тог покрета, „да су то два стожера на којима ће се југословенска ствар сва окретати.“ У овом Програму Гарашанин истиче основе југословенства и југословенске идеје. По њему, Срби и Хрвати су једна народност и то је основ будуће државе, а не вера која нас на троје дели и раздваја. Зато он закључује да вера не може да буде принцип за уједињење у заједничку државу, већ то може да буде само народност пошто смо сви исте народности. Тиме је Гарашанин демантовао све оне своје саврменике и противнике који су тврдили да је он био само великосрбин и да му је била страна југословенска мисао и идеја. Циљ тог окупљања је био у стварању јаке државе на Балкану која би срушила Турско царство, али и успешно одолевала притисцима и насртајима Русије и Аустрије којима Срби и други југословенски народи никад нису могли до краја да верују. Те велике силе су повремено биле наши савезници и узимале нас под своју заштиту, али су исто тако и знале да нас издају онда када им је њихов национални интерес то налагао. Зато су југословенски народи морали једном заувек да схвате да морају да имају и изграде свој национални државни интерес који неће да се повија и зависи од туђих државних интереса.

2. Решавање југословенског питања почетком Првог светског рата и доношење првих аката у правцу конституисања прве заједничке државе – Нишка декларација од 1914.

Очигледно је да су Србија и Црна Гора као једине независне националне државе на југословенском простору (крајем XIX и почетком XX века) имале највећу штету од променљиве и двосмислене политике великих сила. Оне су у интересу једне достојанствене, постојане и самосталне националне политике биле спремне и да се одрекну сопствене државности у уђу у заједничку државу. Историјска је чињеница да су ова два народа предњачила у развоју југословенске мисли и идеје при чему не сме никако да се заборави да је српски народ поднео највеће жртве у борби за сопствено и ослобођење других југословенских народа током Првог светског рата. Други југословенски народи тада нису имали своју националну државу, јер су били под туђинском влашћу па су као такви много мање допринели борби за стварање суверене југословенске, заједничке државе. Ова идеја о стварању заједничке југословенске државе